

manas, principatus et regna, quasi possint, qui ea possident, beatos facere quos volunt; et miseratus cecitatem ipsorum exclamat: « Nolite confidere in principibus; » et mox declarat, « in filiis hominum, » id est, in principibus, qui sunt hominum filii; nam unus est princeps verus, qui est conditor hominum, in quo confidere licet. Adjungit rationem, cur in principibus filiis hominum non sit fidendum, cum dicit: « In quibus non est salus. » Potest autem intelligi efficiens et formaliter, siquidem in principibus terrenis non est salus, quia salvare non possunt alios, neque ipsi salvi sunt, sed salvandi cum ceteris, si digni erunt. At, inquit, Salvator noster filius hominis est: sic enim in Evangelio se vocat Salvator noster Dominus Jesus Christus; quomodo ergo in filio hominis non est salus? Recte S. Augustinus respondet, in Christo salutem esse, non quia filius hominis est, sed quia Filius Dei, ac per hoc Deus super omnia beneficia in secula; ubi S. Augustinus non negat Christi humanitatem concurrere ad salutem nostram, ut instrumentum conjunctum, sed significat originem et fontem salutis in Christo esse, non ex eo quod sumpsit ex homine, sed ex eo quod erat in principio apud Patrem; et eundem Christum non fore Salvatorem, si filius hominis esset, et Filius Dei non esset.

Vers. 3. 3. EXIBIT SPIRITUS EIUS, ET REVERTETUR IN TERRAM SUAM: IN ILLA DIE PERIBUNT OMNES COGITATIONES EORUM.

Non esse salutem « in filiis hominum, » multis rationibus demonstrare potuisset Propheta, quia videlicet infirmi sunt, mutabiles, fallaces, sepe non possunt quod volunt, sepe non volunt quod possunt; sed unicam rationem attulit, cui nemo contradicere potest, videlicet a morte communi petiam: quomodo enim salvare potest alios, qui se ipse salvare non potest? nam, velit, nolit, etiam in arce munitissima constitutus, et exercitu armato vallatus, etiamsi orbis terrarum monarcha fuerit, « exhibit spiritus ejus » ex corpore, et corpus, spiritu recedente, « in terram, » unde sumptum est, « revertetur; » et tunc « peribunt omnes cogitationes eorum, » qui videlicet in illo spem suam posuerunt: nam qui principis favore gaudent, magnas cogitationum fabricas erigunt, ipsi sibi divitias, honores, dignitates ex illius principis favore promittunt; sed cum Deus auferat spiritum principis, concidunt omnia illa palatia quae cogitando fabricaverant, et sic illo pereunte pereunt omnes cogitationes eorum. Illud, *in terram suam revertetur*, non potest ullo modo referri ad spiritum, de quo dicitur: « Exhibit spiritus ejus; » nam in codice hebraico *spiritus* est generis feminini, ut etiam verbum *exibit*, sed verbum *revertetur* est generis masculini. Ideo vel exponendum est cum S. Augustino: « Exhibit spiritus ejus, » et caro, sive corpus « in terram

suam revertetur: » nam et vox *caro*, et vox *corpus*, hebraice sunt generis masculini; vel, ut alii volunt, « exhibit spiritus ejus, » et ipse homo « in terram suam revertetur. » Illud quoque, *in illa die peribunt omnes cogitationes eorum*, posset intelligi de cogitationibus principum morientium, ut sensus sit: « Exhibit spiritus ejus, » id est, uniuscujusque principis, ac per hoc omnium et singulorum principum, « et tunc peribunt omnes cogitationes ipsorum. » Neque explicatio, quam supra posuimus, huic explicationi repugnat, sed utraque vera est, et simul consistere potest: non enim repugnat Scripturae divinae, ut plures habeat sensus litterales.

4. BEATUS QUIUS DEUS JACOB ADJUTOR EIUS: Vers. 4. SPES EIUS IN DOMINO DEO IPSIUS, QUI FECEIT CÆLUM ET TERRAM, MARE, ET OMNIA QUÆ IN EIS SUNT.

Rejeda vana confidentia in principibus terrenis, docet Propheta fiduciam ponendam esse in solo Deo vero, si quis ad veram atque æternam salutem pervenire desideret. « Beatus, » inquit, est, spe videlicet beatus, et in via recta et secunda ad ipsam beatitudinem in re, « cujus Deus Jacob adjutor ejus, » id est, qui adiutorem et protectorem in hac vita Deum verum habet. Vocat enim Deum verum *Deum Jacob*, quia familia Jacob Deum verum colebat, cum Moabitis, Ammonitis, Philistæi, et cæteræ gentes vicinas deos falsos colerent. Illud autem, *ejus*, supervacaneum est in lingua nostra; sed apud Hebræos in usu est, ut alibi monuimus. Declarat continuo Propheta, quis habeat Deum adiutorem, ac dicit: « Spes ejus in Domino Deo ipsius, » id est, « beatus est cujus adjutor est Deus Jacob; » « beatus, » inquam, cujus « spes est in Domino Deo ipsius. » Nam hoc loco subintelligitur relativum *cujus*, et superfluum est pronomen *ejus*. Esse autem Deum adiutorem omnium in se sperantium, Scriptura divina passim docet. *Ecclesi. ii*: « Nullus speravit in Domino, et confusus est; » et *Psalm. cxiii*: « Domus Israel speravit in Domino: adjutor et protector eorum est; » et ibidem hoc sæpius repetitur. Probat denique Propheta optimum esse sperare in Domino, « quoniam, inquit, ipse fecit cælum et terram, mare, et omnia quæ in eis sunt; » ex quo sequitur, ut sit potentissimus et Dominus omnium rerum, et omnia sint ei subiecta, ac per hoc qui ab eo protegitur, nihil timere debeat.

5. QUI CUSTODIT VERITATEM IN SECULUM, FACIT Vers. 5. JUDICIUM INIURIAM PATIENTIBUS, DAT ESCAM ESURIENTIBUS.

Poterat peregrinus dicere: Deum omnipotentem esse scio, et posse, si velit, me protegere et juvare; sed unde intelligam illum velle? Huic respondet Propheta, ac demonstrat Deum velle, quia justus et misericors est. Et quidem quia justus est, « custodit veritatem in seculum, » id est,

semper observat promissa: promisit autem auxilium sperantibus in se. Item quia justus est, « facit iudicium iniuriarum patientibus, » id est, juste iudicat causam quam habent iusti adversus iniquos, et iniquos punit, justos coronat. Quia vero misericors est, « dat escam esuriensibus, » id est, per admirabiles vias providentiæ suæ prospiciet inopie, tum spirituali, tum corporali eorum qui sperant in se.

Vers. 6. 6. DOMINUS SOLVIT COMPEDITOS, DOMINUS ILLUMINAT CECOS.

Vers. 7. 7. DOMINUS ERIGIT ELISOS, DOMINUS DILIGIT JUSTOS.

Quia non sufficit peregrinantibus ad patriam protegi a latronibus et alimonia refici, sed necesse est habere pedes solutos, et oculos illuminatos, et totum corpus sanum, ideo adjungit, ut ostendat Deum omnino velle juvare sperantes in se: « Dominus solvit compeditos, » a compeditis concupiscentiæ male, mortificans paulatim omnes cupiditates; et quia concupiscentia excaecat, « Dominus illuminavit cæcos, » præbens lumen sapientiæ et prudentiæ interioris; et quoniam ex peccato non sola cupiditas et cæcitas, sed etiam infirmitas orta est, et homo per peccatum similis illi factus est, qui descendens ab Hierusalem in Hiericho incidit in latrones, et spoliatus ac vulneratus, semivivus relictus est; ideo addit Propheta: « Erigit elisos. » Denique adjungit: « Dominus diligit justos, » ut homo per gratiam sanatus, solutus et illuminatus, speret perseverantiam de Dei benignitate. S. Augustinus legit, *Dominus sapientes facit cæcos*; et notat non esse dictum: « Illuminat cæcos, » sed *sapientes facit cæcos*, ne putaremus Prophetam loqui de

illuminatione corporali. Sed sciendum est in hebraeo esse, *Dominus illuminat cæcos*, ut habet nostra lectio: Septuaginta autem verisime, *Dominus sapientes facit cæcos*, ut explicarent hebraicam lectionem non esse intelligendam de cæcitate corporali, sed spirituali; proinde utraque lectio laudanda est.

8. DOMINUS CUSTODIT ADVENAS; PUPILLUM ET Vers. 8. VIDUAM SUSCIPLET, ET VIAS PECCATORUM DISPERDET.

Alla metaphora docet Propheta Deum esse adiutorem et protectorem peregrinorum suorum, qui per viam angustam tendunt ad patriam: « Dominus custodit advenas, » qui non sunt civis Babylonis, nec filii hujus sæculi, sed peregrini in terra aliena. « Pupillum et viduam suscipiet; » *pupilli* sunt homines iusti, destituti humano presidio, qui patrem non habent in terris, neque confidunt in vana re temporali; « vidua » autem dicitur Ecclesia, quia est quasi vidua, cum virum suum non videat in terris, et multis injuriis et calamitatibus exposita sit. Hos pupillos et hanc viduam suscipiet Dominus in domum suam tempore suo; et tunc « vias peccatorum disperdet, » id est, prosperitates mundi, per quas ambulat peccator, ut per vias latas, quæ ducunt ad perditionem, Deus in consumptione sæculi omnino disperdat ac destruet.

9. REGNABIT DOMINUS IN SECULA, DEUS TUUS, Vers. 9. SION, IN GENERATIONEM ET GENERATIONEM.

Denique peregrinatione finita, et vis peccatorum cum impiis peccatoribus exterminatis, adveniet regnum Christi sempiternum. « Regnabit enim Dominus » cum sanctis suis « in secula; » regnabit, inquam, o sancta Sion, Deus tuus cum filiis suis in secula sæculorum. Amen.

PSALMUS CXLVII

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. Alleluia.

V. s. h.

Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus: Deo nostro sit jucunda decoraque laudatio.

2. Edificans Jerusalem Dominus: dispersiones Israelis congregabit.

3. Qui sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum.

4. Qui numerat multitudinem stellarum, et omnibus eis nomina vocat.

5. Magnus Dominus noster, et magna virtus ejus, et sapientiæ ejus non est numerus.

Laudate [*h. psallite*] Dominum, quoniam bonus est canticum Dei nostri: quoniam decorum est, pulchra laudatio.

Edificabit [*h. edificans*] Jerusalem Dominus: ejectiones Israelis congregabit [*h. congregans*].

Qui sanat contritos corde, et alligat plagas [*h. dolores*] eorum.

Qui numerat multitudinem stellarum, et omnibus nomine suo vocat.

Magnus Dominus [*h. dominator*] noster, et multus fortitudine: et prudentiæ ejus non est numerus.

6. Suscipiens mansuetos Dominus, humilians autem peccatores usque ad terram.

7. Præcinite Domino in confessione : psallite Deo nostro in cithara.

8. Qui operit cælum nubibus, et parat terræ pluviam.

Qui producit in montibus fœnum, et herbam servituti hominum.

9. Qui dat jumentis escam ipsorum, et pullis corvorum invocantibus eum.

10. Non in fortitudine equi voluntatem habebit : nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.

11. Beneplacitum est Domino super timentes eum, et in eis qui sperant super misericordiam ejus.

Suscipiens mansuetos Dominus : humilians impios usque ad terram.

Canite Domino in confessione : canite [h. psallite] Deo nostro in cithara.

Qui operit cœlos nubibus, et præbet terræ pluviam, et oriri facit in montibus germen.

Qui dat jumentis panem suum : filiis corvi clamantibus.

Non est in fortitudine equi voluntas ejus : neque in tibiis viri placetur ei.

Placetur Domino in his qui timent eum, et exspectant misericordiam ejus.

PSALMUS CXLVIII

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — Alleluia.

12. Lauda, Jerusalem, Dominum : lauda Deum tuum, Sion.

13. Quoniam confortavit seras portarum tuarum : benedixit filiis tuis in te.

14. Qui posuit fines tuos pacem, et adipe frumenti satiat te.

15. Qui emittit eloquium suum terræ : velociter currit sermo ejus.

16. Qui dat nivem sicut lanam : nebulam sicut cinerem spargit.

17. Mittit crystallum suam sicut buccellas : ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?

18. Emittet verbum suum, et liquefaciet ea : flabit spiritus ejus, et fluent aquæ.

19. Qui annuntiat verbum suum Jacob, justitias et judicia sua Israel.

20. Non fecit taliter omni nationi, et judicia sua non manifestavit eis. Alleluia.

Lauda, Jerusalem, Dominum : cane Deum tuum, Sion.

Quia confortavit vectes portarum tuarum : benedixit filiis tuis in medio tui.

Qui posuit terminum tuum pacem : adipe [al. et adipe] frumenti saturavit te.

Qui emittit eloquium suum terræ : velociter currit verbum ejus.

Qui dat nivem quasi lanam : pruina[m] [al. pruinas] quasi cinerem spargit.

Proiecit glaciem suam quasi buccellas : ante faciem frigoris ejus quis stabit?

Mittet verbum suum, et solvet illa : spirabit spiritu suo, et fluent aquæ.

Qui annuntiat verbum suum Jacob : præcepta sua, et judicia sua Israel.

Non fecit similiter omni genti, et judicia ejus non cognoscent. Alleluia.

V. s. II.

Argumentum. — Conditum carmen esse, quum reversi ex Babylonia exsules urbem Hierosolymitanam instaurare cepissent, indicio sunt vers. 2, 13, 14. Hujusce Psalmi non a præcedentis dissimile argumentum. Strophae vers. 1 6, 7-11, 13-20.

1. Laudate Jovam, nam bonum est canere Deum nostrum, nam (idem et) jucundum; decent laudes.
2. Ædificat Hierosolymam Jova, expulsos (exsules) Israelis congregat.
3. Qui sanat fractos corde (afflictos), et alligat dolores (vulnera) eorum.

4. Constituit (vel *numerat*) numerum stellis, iis omnibus nomina imponit.

5. Magnus est Dominus noster et præpotens, intelligentiæ (sapientiæ) ejus non est numerus.

6. Restituit afflictos Jova, deprimit improbos ad terram.

7. Cantate Jovæ gratiarum actione, canite Deo nostro harpa :

8. Qui tegit cœlos nubibus (frugiferis), qui parat terræ pluviam, qui germinare facit montes gramine.

9. Dat pœudi cibum suum; pullis corvi, qui (alii, *quando*) clamant.

10. Non robur equi (equitum) amat (Jova), non cruribus viri (peditum) delectatur.

11. Delectatur Jova cultoribus suis, iis qui exspectant (sperant in) gratiam ejus.

12. Lauda, Hierosolyma, Jovam; Lauda Deum tuum, Sion.

13. Nam firmat vectes portarum tuarum, benedicit filios tuos in medio tui.

14. Qui facit fines tuos pacem (tranquillos), adipe tritici satiat te.

15. Qui mittit jussum suum in terram, celerissime currit verbum ejus (jussa perficiuntur)

16. Qui dat nivem instar lanæ (candidam), pruina[m] (gall. *givre*) instar cineris dispergit.

17. Qui proiecit glaciem suam sicut frusta; coram frigore ejus quis consistet?

18. Mittit verbum suum, et liquefacit ea; flare facit ventum suum : flumit aquæ.

19. Qui nota fecit verba (jussa) sua Jacobo, statuta sua et leges suas Israeli.

20. Non fecit ita ulli *alii* populo, et leges (divinas) non norunt eas. Laudate Jovam.

NOTE.

Vers. 1. *Jucundum*, scil. canere Deum nostrum. Hengstenberg, quia *suavis* est Jova. — Vers. 6. *Restituit* prosperitati, vel *erigit*. — Vers. 8. *Montium* mentio fit, ait Maurer, quia montibus incumbunt nubes imbriferæ : cf. Ps. civ, 13; alii : quia montes vulgo aridi sunt et steriles. — Vers. 10. Elliptice dictum pro : Jova non amat aut benedicit eos, qui in præsiidiis humanis spem suam collocant, ac parant multa equitum peditumque millia. — Vers. 12. Cum hoc versu Alexandrina versio, et quæ ex ea sunt faciæ, incipiunt novum Psalmum, ut congruat deinceps numeratio Psalmorum cum Hebræis, quæ discrepare ab his cepit supra Ps. ix. Utrum revera hoc sit novi carminis initium, an cum præcedentibus cohæreat, dissentiunt interpretes. — Vers. 17. *Glaciem suam*, grandinem intellige frustulatum in terram decidentem. Hengstenberg : Glaciem (vel grandinem) mittit ea facilitate, qua homo frustulum panis ad canem projicit. — Vers. 18. *Ea*, nivem, pruina[m], grandinem. — Vers. 20. *Eis* restituit.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXLVI.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia.

Titulus *alleluia* in hebraicis codicibus ponitur in fine Psalmi precedentis, secundum distinctionem Judaeorum; sed Septuaginta Interpretes posuerunt in principio Psalmi, ut credibile est se habuisse codices hebraicos tempore Septuaginta Interpretum. Addunt aliqui Interpretes ad vocem *alleluia*, *Agnet et Zacharia*, ut in Psalmi precedente. Argumentum Psalmi est exhortatio ad laudandum Deum, propterea quod Deus sit dignissimus laude ob ejus beneficentiam, sapientiam, potentiam, providentiam, justitiam et misericordiam.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 4. LAUDATE DOMINUM, QUONIAM BONUS EST PSALMUS; DEO NOSTRO SIT JUCUNDA, DECORAEQUE LAUDATIO.

Hortatur Propheta omnes ad laudandum Deum, quoniam laudatio Dei, et nobis utilissima, et Deo gratissima est. Hunc sensum apertius facit littera hebraica, quae ad verbum sic reddi potest, *laudate Dominum, quoniam bonum psallere Deo nostro, quoniam jucundum, decora laudatio*. Ubi post *jucundum* subintelligitur, *Deo nostro*, ut sensus sit: Laudate Dominum, quoniam bonum est vobis psallere Deo nostro, et jucundum est Deo, quando psallitur sicut oportet. Septuaginta Interpretes paulo aliter verterunt; sed erit idem sensus, si hoc modo exponamus: «Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus,» id est, quoniam nobis utile est psallere domino. «Deo nostro sit jucunda, decoraque laudatio,» id est, efficit ut laudatio quam offeritis Deo, dum psallitis, sit illi jucunda: ut revera erit, si sit etiam decora, id est, qualis deest ejus majestatem, pulchra, ornata, virtutum omnium choro stipata. Porro bonum nobis esse psallere Deo, dubitari non potest: primo enim mercedem non parvam accipit divina laudatio; nam si is qui orat, mercedem accipit, ut Dominus dicit *Matth. vi*, cur non magis qui laudat? secundo, eadem laudatio animam a terrenis ad caelestia elevat; tertio, est prae gustatio caelestis beatitudinis, nosque cum angelis et beatis conjungit; quarto, dulcissima est, cum ex charitate procedit: nihil enim jucundius amanti, quam laudare dilectum; quinto, utilis est, quia per eam solvimus debitum tributum: justum enim est ut laudemus bonorum omnium fontem, et gratias agamus summo benefactori. Hinc enim in divino sacrificio, cum sacerdos dicit: «Gratias agamus Domino Deo nostro,» responderetur: «Dignum et justum est;» et sacerdos addit: «Vere dignum et justum est, equum et salutare,» etc. Quod autem «jucunda sit Deo decoraque laudatio,» vel ex eo intelligi

potest, quod ipse non alia de causa creavit angelos et homines, nisi ut essent, qui bonitatem ejus cognoscerent et laudarent, *Isa. XLIII*: «Omnia, qui invocant nomen meum, in gloriam meam creavi eum;» neque haec est ambitio, sed justitia. Justus autem Deus est, et «justitiam dilexit, aequitatem vidit vultus ejus.» Praeterea delectatur Deus sacrificio, ut odore gratissimum et suavissimum: sacrificium autem laudis sacrificio praestantissimum est, juxta illud *Psalm. XLIX*: «Sacrificium laudis honorificabit me.» Denique jucunda est Deo decora laudatio, quia delectatur bonis nostris, ac praecipue bonis magnis, quales sunt virtutes: in laudatione autem Dei exerceatur fides, spes, charitas, religio, devotio, humilitas, etc.

2. AEDIFICANS JERUSALEM DOMINUS, DISPERSIONES ISRAELIS CONGREGABIT.

Incipit materiam divinae laudis ostendere, ut sciamus unde Deum laudare possimus; ac primum dicit laudandum esse Deum ex beneficentia erga populum suum, quasi dicat: Laudate Dominum, quoniam ipse edificavit Hierusalem, et ad eam congregavit dispersiones Israelis, id est, filios Israel in locis variis dispersos. Potest autem hoc intelligi cum Chrysostomo et Theodoro de terrena Hierusalem, quae post eversionem a Nabuchodonosore cepit iterum aedificari tempore Cyri et Darii, regum Persarum, et captivitate soluta redierunt in patriam dispersi Judaei: hoc autem praevitit David futurum spiritu prophetiae. Potest etiam intelligi de edificatione Ecclesiae per Apostolorum predicationem, et de congregatione dispersorum filiorum Dei, juxta illud *Joan. xi*: «Jesus moriturus erat pro gente, et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.» Denique potest intelligi, cum SS. Hilario et Augustino, de caelesti Hierusalem, quae quotidie edificatur ut civitas, ascendentibus ad eam lapidibus vivis, ad quam congregandi sunt omnes peregrini,

qui nunc dispersi sunt per regiones Babylonie.

Vers. 3. 3. QUI SANAT CONTRITOS CORDE, ET ALLIGAT CONTRITIONES EORUM.

Docet quomodo dispersiones Israelis congregabit: et quidem si hunc locum intelligamus de dispersis in captivitate Babylonica, contriti corde dicuntur illi, qui magnitudine calamitatum humiliati erant, et in se non amplius confidebant, ut exponit S. Joannes Chrysostomus. Hos ergo calamitosos et mestos, et inde humiliatos ex corde, Deus sanavit, variis consolationibus illos erigendo et laetificando, et alligavit «contritiones eorum,» quando per Cyri benevolentiam effectus ut calamitas non procederet ulterius, et ad perfectam liberationem disponderentur. Sed altiore sensu colligit Deus dispersos Israelis, quando sanat contritos corde, id est, quando cor contritum et humiliatum non despiciens, sanat a morbo peccatorum; sic enim explicat ipse idem David in *Psalm. cii*: «Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.» Quod autem hic additur: «Et alligat contritiones eorum,» significat modum quo Deus sanat contritiones. Id enim facit more chirurgorum colligando vulnera. Sicut autem, ex S. Augustino, alligamenta peccatorum sacramenta visibilia, per quae Deus peccata curare solet; et quemadmodum curatis perfecte vulneribus alligamenta tolluntur, sic in resurrectione corporum, curatis omnino languoribus nostris, omnia sacramenta cessabunt.

Vers. 4. 4. QUI NUMERAT MULTITUDINEM STELLARUM, ET OMNIBUS EIS NOMINA VOCAT.

Secundo, laudandum esse dicit Propheta Deum a sapientia. Et quidem SS. Patres Hilarius et Augustinus dicunt, non esse magnum Deo numerare stellas, quod etiam homines tentare ausi sunt; et ideo exponunt hunc locum de stellis spiritualibus, id est, de electis, qui veluti stella fulgebant in caelesti Hierusalem: electorum enim numerum solus Deus novit. Sed nos, quemadmodum expositionem horum Patrum libenter amplectimur, sic etiam ad litteram existimamus hunc locum de veris stellis accipi posse. Nam etiamsi non sit difficile Deo stellas numerare, cui non fuit difficile eas creare, tamen absolute magnum est et multae sapientiae multitudinem stellarum numerare; alioqui non diceret Deus Abrahamo *Gen. xv*: «Numera stellas, si potes;» neque conferret *Gen. xxii* multitudinem stellarum cum multitudinem arenae, quae est in litore maris, de qua dicitur *Ecclesi. i*: «Arenam maris quis dinumeravit?» Praeterea non solum hic dicitur: «Qui numerat multitudinem stellarum;» sed etiam additur: «Et omnibus eis nomina vocat,» quod significat notitiam distinctam naturae et proprietatum singularum stellarum. Neque hoc solum significat, sed etiam obedientiam stellarum, quae

vocata nominatim, cum non essent, esse coperunt. Deus enim vocat ea quae non sunt, et vocando facit ut sint, *Baruch. iii*: «Stellae vocatae sunt, et dixerunt: Adsumus, et luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.» Denique significat etiam stellas, quasi militum exercitum, vocari ut progrediantur; quae velocissime obediunt vocanti, *Isai. xl*: «Levate in excelsum oculos vestros, et videte quis creavit haec, qui educit in numero militiam eorum, et omnes ex nomine vocat.» Recte igitur subiungit Propheta:

5. MAGNUS DOMINUS NOSTER, ET MAGNA VIRTUS EJUS, ET SAPIENTIAE EJUS NON EST NUMERUS.

Ubi non solum sapientia, sed etiam virtus, id est, potentia Dei, laudantur, quia non solum Deus novit numerum, et naturas, et proprietates stellarum, sed etiam vocando eas nominatim, dedit illis esse et moveri. Illud autem, *sapientia ejus non est numerus*, significat non esse numerum earum rerum, quas Deus per sapientiam suam cognoscit. Novit enim sapientia Dei omnia quae sunt, quae fuerunt, quae futura sunt, et quae esse possunt, quamvis nunquam futura sint; item omnia verba, omnes cogitationes, omnia desideria, praeterita, praesentia et futura usque in aeternum; denique novit omnia quae sunt in Deo, id est, in essentia sua, perfectiones et attributa, usque ad intima et profunda Dei, quae sunt sine mensura et numero.

6. SUSCIPiens MANSUETOS DOMINUS, HUMILIANS AUTEM PECCATORES USQUE AD TERRAM.

Tertia laus Dei sumitur a justitia et misericordia. Dominus enim ut pius et misericors suscipit humiles et mansuetos in protectionem suam, eosque exaltat usque ad caelum: contra autem, ut justus iudex superbos peccatores, qui se ipsi exaltant super sidera, ut fecit rex eorum Satanus, humiliat et deprimit, ut hami jaceant, et viles atque abjecti vivant.

7. PRAECIPITE DOMINO IN CONFESSIOE, PSALLITE DEO NOSTRO IN CITHARA.

In medio Psalmi, antequam pergat ad laudem Providentiae divinae, iterum hortatur ad canendum et psallendum Deo. «Praecipite, inquit, Domino in confessione,» id est, praemittite confessionem laudis canendo hymnum, deinde etiam «psallite in cithara,» addite ad hymnum sonitum citharae. Spiritualiter significat, post verba laudis Dei, debere sequi sonitum operum bonorum, ut manus non discordet a lingua, neque de nobis dici possit: «Dicunt, et non faciunt.»

8. QUI OPERIT CAELUM NUBIBUS, ET PARAT TERRAE PLUVIAM.

Materiam confessionis esse docet providentiam Dei generalem, qua suis temporibus cogit aerem in nubes, non ut caelum obscurat, sed ut pluviam

necessariam terræ tribuat, sine qua nihil omnino in terra nasceretur. Spirituallyter « operit Deus cœlum nubibus, » cum serenitatem prosperitatis subduci, ut ex tribulatione pluvia gratiæ Dei per patientiam et humilitatem ad nos descendat; vel, secundum S. Augustinum, « operit » Deus « cœlum nubibus, » cum Scripturas figuris et metaphoris obscurat, ut iis explicatis per doctores, pluvia intelligentiæ gratissima descendat.

Vers. 9. 9. QUI PRODUCIT IN MONTIBUS FŒNUM, ET HERBAM SERVITUTI HOMINUM.

Declarat cui usui deserviat pluvia, nimirum, ut producat in montibus fœnum, et herba servituti hominum. Illud, qui *producit*, significat non sufficere terram et pluviam ad producendam herbam, nisi Deus auxilio suo cooperetur; imo nisi Deus, ut principalis auctor, sicut per nubes exprimit pluvias, ita per pluvias tanquam per instrumenta sua producat herbas. Illud, in *montibus*, significat montibus maxime necessarias esse pluvias, quoniam valles et campi per aquas fluviorum irrigari possunt: montes autem, nisi de celo pluvias acciperent, omnino arrescerent. Quod sequitur: « Et herbam servituti hominum, » non habetur in hebræo, sed vel excidit, cum ibi fuisset tempore Septuaginta Interpretum; vel ab aliquo alio positum est hoc loco ex Psalmo cxxx, ubi dicitur: « Producent fœnum jumentis et herbam servituti hominum. » Significatur autem his verbis fœnum agreste nasci in montibus in pastum jumentorum; herbam autem, quæ satione et cultura gignitur, produci in cibum hominum; vel, ut exponit S. Joannes Chrysostomus, fœnum esse herbam jumentorum, ut jumenta homini deserviant. Vide *Psalm.* ciii, vers. 8.

Vers. 10. 10. QUI DAT JUMENTIS ESCAM IPSORUM, ET FULS CORVORUM INVOCANTIBUS EUM.

Pergit in explicanda providentia Dei erga bestias et volatilia, ut inde intelligat homo, quanto magis sperare debeat se a Dei providentia nunquam esse deserendum. Quod argumentum habetur etiam in Evangelio *Matth.* vi, et *Luc.* xii. Quod autem hic dicitur de pullis corvorum, valde probabiliter S. Gregorius Nazianzenus in epist. I ad *Cledonium presbyterum*, intelligit de omnibus avibus, ut posita sit species pro genere; nam et *Matth.* vi dicitur: « Respiciite volatilia cœli; » et *Luc.* xii dicitur: « Considerate corvos; » et tamen res eadem ab utroque Evangelista narratur. Expositores tamen explicant hunc locum de corvis in specie; et quoniam corvi non possunt invo-

care Deum, necesse est, vel *corvos*, vel *invocantem* accipere per metaphoram. SS. Patres Hilarius et Augustinus accipiunt *invocantem* Dei proprie, et *corvos* metaphorice. Dicunt enim per *corvos* significari paganos, per *filios corvorum* christianos, qui invocant Deum, quem patres eorum invocare nescierunt. Alii communius accipiunt *filios corvorum* proprie, et *invocantem* improprie. Dicuntur enim *filii corvorum invocare Deum*, dum crocitant querentes cibum, non quod Deum agnoscant, sed quia Deus est, qui providentia sua illis cibum desiderantibus procurat; quomodo etiam dicitur in *Psalm.* ciii, de catulis leonum: « Querunt a Deo escam sibi. » Cur autem Propheta dicat potius, Deum providere « pullis corvorum, » quam ipsis corvis, ratio est, quia corvi jam asueti sunt cibum querere; sed pulli corvorum cito deseruntur a parentibus, et insueti per se cibum querere, vagantur crocitant, quasi destituti omni auxilio, ut dicitur *Job.* xxxviii. Quod si Deus pullis corvorum, avibus immundis, inutilibus, rapacibus, tanta benignitate prospicit, quid præstabit hominibus, si in ejus pietate sperare voluerint?

11. NON IN FORTITUDINE EQUI VOLUNTATEM HABEBIT, NEC IN TIBIIS VIRI BENEPLACITUM ERIT EI.

12. BENEPLACITUM EST DOMINO SUPER TIMENTES EUM, ET IN EIS QUI SPERANT SUPER MISERICORDIA EJUS.

Quia dixerat Deum providere « pullis corvorum invocantibus eum, » concludit Psalmum, dicens Deo non esse gratos superbos, qui in suis viribus confidunt; sed humiles, qui timent Deum et confidunt in Deo, qui similes sunt pullis corvorum infirmis, de se diffidentibus, et qui crocitando a Deo auxilium petunt. « Non in fortitudine equi voluntatem habebit, » id est, non placet Deo, sive non amat Deus fortitudinem equi, quatenus de ea superbiunt homines. « Neque in tibiis viri beneplacitum erit ei, » id est, neque complacet sibi Deus in tibiis robustis hominum, quatenus in illis ipsi confidunt, ut Dei auxilio sibi egere non videantur ad evadenda pericula; sed « beneplacitum est Deo super timentes eum, » id est, super humiles, et trementes ad mandata Dei, et qui non in suis viribus, sed in Dei misericordia totam spem suam ponunt. S. Hilarius et S. Augustinus pro illis verbis: *Neque in tibiis viri*, legunt: *Neque in tabernaculis viri*; sed in hebræis codicibus habetur *tibiis*, non *tabernaculis*.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXLVII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia.

Hic Psalmus apud Hebræos non habet titulum, quia non est novus Psalmus, sed continuatio Psalmi superioris; nos autem sequimur Septuaginta Interpretes, qui hinc incipiunt novum Psalmum cum titulo *Alleluia*, et credibile est in codicibus hebræicis antiquis, quos ipsi Septuaginta Viri habuerunt, hunc fuisse novum Psalmum cum suo titulo. Quod autem ad argumentum attinet, hortatur Propheta populum Dei ad ipsum laudandum ob multa beneficia in ipsum collata: et quæ hic dicuntur, conveniunt primo terrene Hierosolymæ, ut S. Chrysostomus docet; sed magis perfecte conveniunt Ecclesie Christianæ, ut idem S. Chrysostomus et S. Hieronymus admonent; sed perfectissime quadrant in celestem Hierusalem, de qua hunc Psalmum exponunt S. Hilarius et S. Augustinus.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. LAUDA, JERUSALEM, DOMINUM: LAUDA DEUM TUM, SION.

Hierusalem civitas sancta est; Sion pars ejus civitatis nobilior, ubi templum Domini edificatum erat, et pro ipsa tota civitate accipitur; proinde idem est, *lauda Hierusalem*, et *lauda Sion*. Si de celesti Hierusalem hæc accipiantur, nihil potuit magis apposite dici; nam civitas illa celestis nullum habet negotium, vel ut sibi prospiciat, quæ ad vitam sustentandam necessaria sunt, vel ut in alios exerceat opera charitatis, cum ibi nullus sit egenus, nullus miser; ideo tota et semper vacare potest, ut revera vacat, laudibus Dei. Recte igitur illi dicitur: « Lauda Dominum, » quæ ab omni alio negotio libera es; « Lauda Deum tuum, » quoniam præ omni alia civitate beneficiis Domini frueris; lauda denique, quia singulariter tibi pulchritudinem et præstantiam Domini speculari, vel potius cernere, datum est. Ecclesia quæ peregrinat in terris, laudare quidem Dominum debet; sed nec tota, nec semper id facere potest, cum sepe sollicita esse, et circa plurima turbari necesse habeat. Et si Ecclesia non potest tota et semper laudare, multo minus Judeorum synagoga poterat.

Vers. 2. 2. QUONIAM CONFORTAVIT SERAS PORTARUM TUARUM, BENEDIXIT FILIIS TUIS IN TE.

Hæc est ratio, cur debeat Hierusalem laudare Dominum, quia dedit illi securitatem et abundantiam, in quibus summa bonorum omnium consistit: nam securitas sine abundantia est securitas egestatis, abundantia sine securitate est abundantia plena timoris et periculi. Deus igitur confortavit seras portarum Hierusalem, ut nulla vi expugnari possint, et qui intus sunt securi sunt, quia nihil mali intrabit, nihil boni exibit, nullus admittetur inimicus, nullus excludetur amicus, atque in hæc tam munitam civitatem benedictio

divina copiam omnium bonorum intulit: non enim benedixit Deus filiis Hierusalem hæc aut illa benedictione, sed benedictione absoluta, id est, ut Apostolus loqui solet, « omni benedictione spiritali in celestibus, » *Ephes.* i. Sed hæc duo perfecte conveniunt celesti Hierusalem, ubi securitas est æternitas, et benedictio est fructio summi boni. Ecclesie peregrinanti in terris conveniunt etiam suo modo, sed non omnibus modis: nam « portæ inferi non prevalebunt adversus eam, » et non desunt ei bona plurima; sed interim tamen multi in eam intrant mali, multi ex ea deficiunt boni, paleas cum tritico, pisces malos cum bonis, hædos cum agnis admixtos habet. Denique conveniunt etiam utcumque, sed valde imperfecte terrene Hierusalem: nam in montibus sita, et montes in circuitu habens, satis munita videri poterat, et plena populo atque opibus aliquando fuit; sed tamen non semel eversa et succensa satis ostendit, non de illa potissimum intelligendum esse, quod hic dicitur: « Confortavit seras portarum tuarum; » sed illud potius, quod dicitur *Thren.* ii: « Defixæ sunt in terra portæ ejus, perdidit et contrivit veces ejus, luxitque antimurale, et murus pariter dissipatus est. » Quo tempore non ita abundavit copia bonorum, ut in eodem loco legimus: « Matribus suis dixerunt: Ubi est triticeum et vinum, cum defecerent quasi vulnerati, in plateis civitatis, cum exhalarent animas in sinu matrum suarum. »

3. QUI POSUIT FINES TUOS PACEM: ET ADIPE FRUMENTI SATIAT TE.

Non solum munitissima est civitas sancta Hierusalem, sed immunis a bellorum periculis; unde et nomen habet *Hierusalem*, id est *visio pacis*. Qui enim initio pacem turbare tentavit, tanto impetu mox expulsus fuit, ut Dominus dicat: « Videbam Satanam tanquam fulgur de celo cadentem, » *Luc.* x. « Qui posuit, inquit, fines tuos pacem, »

id est, pacem diffudit per universam regionem tuam usque ad ultimos ejus fines; vel, fines sive terminos tuos pacem esse voluit, ut nullo modo ad te bellum penetrare possit. Nec solum hæc civitas abundat copia honorum, sed habet bona optima et exquisitissima, atque adeo ipsam medullam honorum. « Et adipe, inquit, frumenti satiati te: » ubi notatur excellentia ciborum in verbo *adipe frumenti*, et ubertas maxima in verbo *satiati te*. Hæc omnia proprie et absolute soli patriæ cælesti conveniunt: ibi pax summa erit partis inferioris cum superiore, et superioris cum Deo, nec non inter omnes cives sanctæ illius civitatis majores et minores. Erunt enim vere cor unum et anima una, et, ut Dominus dicit *Joan. cap. xvii*: « Consummati in unum. » Ibi quoque satiabuntur omnes adipe frumenti, quoniam cibus animæ veritas et sapientia est; habebunt autem veritatem in se ipsa, non in figuris et enigmatibus; gustabunt dulcedinem glæni Verbi, sine cortice sacramenti, vel Scripturarum; apponent os ad fontem sapientiæ, non ad rivulos, aut stillicidia stillantia super terram. Ita vero satiabuntur, ut non esuriant, neque sitiunt in æternum. In Ecclesiæ peregrinante, quæ etiam Hierusalem quædam est, habemus pacem ad Deum, sed simul in mundo pressuram sustinemus. Cum omnibus, quantum in nobis est, pacem habere curamus; sed in medio versamur eorum, qui oderunt pacem. Proinde « foris pugnae, intrus timores » nunquam desunt, et adipe quidem frumenti pascimur, sed non sine integumentis variis. Verbum Dei habemus, sed in carne, et ipsam carnem Verbi vere manducamus, sed sub cortice sacramenti. Aquas sapientiæ bibimus, sed ex stillicidio Scripturarum; et adeo non satiamur his bonis, ut nostra beatitudo interim sit esurire et sitire. Multo minus ista conveniebant terrænæ Hierusalem, antiquæ Synagogæ Judæorum, quibus omnia contingebant in figuris.

Vers. 4.

4. QUI EMITTIT ELOQUIUM SUUM TERRE, VELOCITER CURRIT SERMO EJUS.

Hortatus est Propheta sanctam civitatem, ut Deum laudet pro beneficiis sibi prestitis; nunc hortatur ut laudet etiam pro beneficiis prestis aliis nationibus, ex quibus cognoscet quanto majora dona sibi, quam aliis, concesserit Deus. Hortatur igitur ut laudet Deum, « qui emittit eloquium suum terre, » id est, qui præcepta et decreta providentiæ suæ dat universæ terræ; et « ejus sermo velocissime currit, » id est, cujus præcepta et decreta celeritate deferuntur ad omnes res creatas, mox penetrant omnia, et executioni mandantur. Significatur his verbis ordo providentiæ divinæ, qui se ad omnia extendit, idque summa velocitate, quia Deus ubique est, et « omnia portat verbo virtutis suæ, » ut dicitur *Hebr.* 1; et « attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter, » *Sup. viii*; unde David Deo dicit *Psalm. cxviii*: « Omnia «erviunt tibi.» Expendit S. Au-

gustinus verba græca, quæ pro eo quod nos habemus *velociter*, habent *usque in velocitatem*, et sensum esse dicit, sermonem Dei tanta celeritate ferri, ut non modo aves, ventos, fulmina, quæ velocissime moventur, sed ipsam velocitatem currendo æquent, juxta illud *Sap. vii*: « Omnibus mobilibus mobilior est sapientia, » non quod sapientia, vel sermo Dei proprie moveatur, sed quod omnibus in locis adsit præsens, ac si velocissime accurrisset.

5. QUI DAT NIVEM SICUT LANAM, NEBULAM SICUT CINEREM SPARGIT.

6. MITTIT CRYSTALLUM SUAM SICUT BUCCELLAS, ANTE FACIEM FRIGORIS EIUS QUIS SUSTINEBIT?

Ab universali providentia descendit ad effectum unum particularem, in quo apparet admirabilis potentia, et sapientia Dei, ob quam merito laudari debeat Dominus etiam ab illis, qui in superna Hierusalem glæni extra, vel supra mutationes temporum degunt. Effectus mirabilis potentie et sapientiæ Dei, qui tamen sensu percipitur, et omnibus notissimus est, in frigore et calore aeris cernitur. Aliquando enim in certis regionibus tanta nivium, pruinae et glaciæ copia repente existit, ut lacus et flumina, et ipsa maria congelentur, et ita congelentur, ut super lacus et flumina ducentur plastra bene onusta, ut per campos duci solebant: cuius rei testis est S. Basilii orat. in *Quadragesima Martyres*; et nos ipsi in Gallia Belgica aliquid hujusmodi vidimus. In eam ea glaciæ ferreis lignibus vix dirumpi queat, Deus tamen, cum ei placet, ventum calidum repente ex thesauris suis advocat, et dicto citius solvitur glaciæ omnium fluminum et lacuum, et marium simul, et ubique ex tectis domorum, ex montibus et collibus defluunt aquæ. Ita fere in momento Deus rigorem frigoris maximum cum caloris suavitate commutat. Sed verba singula explicemus: « Qui dat nivem sicut lanam, » id est, nivem dimittit e celo tantæ magnitudinis, ut frusta singula floccos lanæ imitari videantur. Comparatur enim hoc loco nix lanæ, non solum ob similitudinem levitatis et candoris, sed ut magnitudo nivis ostendatur: aliquando enim ita modice ningit, ut frustula nivis videantur similia atomis; sed alias, ut diximus, ita granditer ningit, ut frusta nivium lanarum floccos imitentur. « Nebulam sicut cinerem spargit, » S. Hieronymus in Commentario hujus loci reprehendit latinum Interpretem, quod *nebulam* verterit, cum *pruinam* vertere debuisset; sed latinus Interpres non verba hebraica, sed græca traduxit in latinum idioma: verbum autem græcum hoc loco positum *nebulam* proprie significat. Quamvis autem vox hebraica *pruinam* significet, et sit ad propositum hujus loci, ubi de frigore agitur, tamen textus facile conciliatur. Siquidem quando densa pruina cecidit, nebulosus, sive caliginosus aerem reddidit, et ipsa pruina ex caliginoso vapore concre-

cit. Porro comparatio pruinae cum cinere ad densitatem pruinae pertinet, sicut diximus de comparatione nivis cum lana. Itaque sensus est: Tanta densitate pruina caliginosam, sive nebulam ex pruina diffundit, ut cinerem spargere videatur; cinis enim fusus obscurissimam nebulam facit. « Mittit crystallum suam sicut buccellas; » *crystal-lus* vox est græca, et non solum quam vulgo *crystalum* dicimus, sed etiam « glaciem » significat; et hoc loco *glaciem* significare, aperte colligitur ex voce hebraica. Aliqui per *crystalum* hoc loco grandinem significari volunt, quæ est aqua in aere congelata; sed grandino non habet similitudinem buccellæ, neque dicitur hebraice קריה, sed כריה; hoc autem loco est קריה, *glaciem suam*, non כריה, *grandinem suam*; denique grandino in æstate potissimum descendere solet, proinde non efficit in aere frigus, de quo hic dicitur: « Ante faciem frigoris ejus quis sustinebit? » Illud igitur, qui *mittit crystallum*, non significat: qui de celo descendere facit; sed: qui jussu suo causa est ut glaciæ frigidissima in terra existat: quomodo dicebatur Deus mittere Prophetas, et Joannes dicitur homo missus a Deo, qui tamen non de celo cadebant. Illud, *sicut buccellas*, significat fragmenta glaciæ, quæ tempore frigidissimo passim inveniuntur in terra, ubicumque aliquid aque fuerat, similia esse buccellis panis, quia figuram habent fragmentorum panis. « Ante faciem frigoris ejus quis sustinebit? » Hæc est apostrophe Prophete admirantis frigoris vehementiam, quasi dicat: Quis tantum frigus tolerare poterit? « Ante faciem frigoris ejus, » id est, coram tanto frigore, sive ad presentiam tanti frigoris, quis sustinere poterit? quis non congelabitur et peribit? Est enim hebraica phrasîs, *ante faciem*, pro *coram*, usitatissima.

Vers. 7.

7. EMITTET VERBUM SUUM, ET LIQUEFACIET EA; FLABIT SPIRITUS EIUS, ET FLUENT AQUÆ.

Descriptis hæcenus vehementissimum frigus ex nive, pruina et glaciæ: nunc ostendit quanta facilitate et celeritate Deus illud recedere faciat. « Emittere, inquit, verbum suum, » id est, mandatum suum, « et liquefaciet ea. » Jubebit Deus, et mox liquescent nix, pruina et glaciæ, et continuo frigus remittetur. Modus autem quo id faciet Deus, explicatur, cum subiungitur: « Flabit spiritus ejus, et fluent aquæ, » id est, jubente Deo surget ventus australis, perlabit undique aërem, et nix, pruina et glaciæ solvantur in aquas.

Vers. 8.

8. QUI ANNUNTIAT VERBUM SUUM JACOB, JUSTITIAS ET JUDICIA SUA ISRAEL.

Vers. 9.

9. NON FEGIT TALITER OMNI NATIONI, ET JUDICIA SUA NON MANIFESTAVIT EIS.

Concludit, ostendens quantum intersit inter providentiam Dei erga populum suum et alias nationes. Alias enim nationes docuit Deus per effecta naturalia, ut ex rebus creatis agnoscerent Creato-

rem; sed populum suum ipse docuit per Prophetas suos. « Qui annuntiat verbum suum Jacob, » id est, lauda Hierusalem Dominum, « qui annuntiat verbum suum » populo suo « Jacob, » loquens illi per Mosem et Prophetas; et qui demonstravit « justitias et judicia sua Israel » per Mosem, cui Deus ipse legem dedit, ut eam traderet populo suo Israel; et ex hoc intelligitur, quia « non fecit taliter omni nationi, » quia tibi soli, non aliis « judicia sua, » leges videlicet suas, « manifestavit. » Porro ista conclusio convenit quidem terrænæ Hierusalem, cui Deus misit Prophetas, qui annuntiarent verba ejus, et docerent leges ejus; sed multo magis conveniunt spirituali Hierusalem, quæ est Ecclesia, quæ recepit ipsam Verbum Dei incarnatum per Apostolorum predicationem, et multo sublimiorem legem, justitias et judicia dedit; sed perfectissime conveniunt cælesti Hierosolymæ, cui Deus ipse coram annuntiat Verbum suum, et in ipso Verbo videt omnes habitatores Hierusalem judicium Dei, ordinem ac dispositionem, et rationes providentiæ divinæ, quæ nobis sunt abyssus multa. Vere igitur « non fecit Deus taliter omni nationi, » sed cælestis patriæ habitatores præ omnibus aliis hominibus dilexit, et diligendo felicissimos fecit.

Hæc mihi visa est litteralis expositio hujus obscurissimi Psalmi, in qua S. Joannem Chrysostomum ex Patribus præcipue imitatus sum, quantum ad illos versiculos: « Qui dat nivem sicut lanam, » etc. Quia tamen hæc pars obscurissima est, indicabo brevissime quid S. Hilarius et S. Augustinus senserint. Igitur S. Hilarius existimat, in illis verbis: « Qui dat nivem sicut lanam, » etc., Prophetam declarare quæ sit via ad cælestem Hierusalem, de qua dixerat: « Lauda Hierusalem Dominum. » Viam autem esse dicit per multas tribulationes et angustias, easque significari per *nivem*, *pruinam* et *glaciem*, et *frigus* ferme intolerabile; sed ex his omnibus tandem liberandos peregrinos Dei, flante spiritu consolationis et refrigerii. S. Augustinus paulo aliter exponit. Dicit enim Prophetam, post commemorata bona cælestis Hierusalem in tribus versiculis, commemorare bona peregrinantium in sequentibus versiculis, et ejus expositio satis proxima nota est in libris ejus; nos ad ejus imitationem, aliam similem adjungemus. Igitur illud, *qui emittit eloquium suum terre*, exponi potest de consolatione Scripturarum, quam hic habemus, quasi manna de celo pluenta in desertum illud autem, *qui dat nivem sicut lanam*, potest exponi de consolatione quam accipiunt Sancti ex tribulationibus, juxta illud Apostoli: « Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra; » nam nix quidem frigore affligit, sed lana calore suo fovet et calefacit. Itaque Deus dat nivem sicut lanam, quia dat nivem, ac si daret lanam: dat enim tribulationem, quæ Sanctis convertitur in consolationem. Illud, *nebulam sicut ei-*

nerem spargit, referri potest ad poenitentiam, ad quam pertinet cinis: Deus enim spargit nebulam, sive pruinam tribulationis, ex qua multi compunguntur ad poenitentiam; atque ita Deus dat «nebulam sicut cinerem,» quia dat nebulam, ac si daret cinerem, quia tribulatio ad poenitentiam

adducit. Illud denique, *mittit crystallum suam sicut buccellas*, exponi potest de maxima consolatione, quam Deus in tribulatione concedit: tunc enim «mittit crystallum sicut buccellas,» quando ita dat glaciem, ac si daret panem, quia in ipsa glacie tribulationis infundit panem consolationis.

PSALMUS CXLVIII

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. Alleluia.

Laudate Dominum de cœlis: laudate eum in excelsis.

2. Laudate eum, omnes angeli ejus: laudate eum, omnes virtutes ejus.

3. Laudate eum, sol et luna, laudate eum, omnes stellæ et lumen.

4. Laudate eum, cœli cœlorum, et aquæ omnes, quæ super cœlos sunt,

5. laudent nomen Domini.

Quia ipse dixit, et facta sunt: ipse mandavit, et creata sunt.

6. Statuit ea in æternum, et in sæculum sæculi: præceptum posuit, et non præteribit.

7. Laudate Dominum de terra, dracones et omnes abyssi:

8. Ignis, grando, nix, glacies spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus.

9. Montes et omnes colles: ligna fructifera, et omnes cœdri:

10. Bestiæ, et universa pecora; serpentes, et volucres pennatæ:

11. Reges terræ, et omnes populi; principes, et omnes judices terræ:

12. Juvenes, et virginæ, senes cum junioribus laudent nomen Domini, 13. quia exaltatum est nomen ejus solius.

14. Confessio ejus super cœlum et terram; exaltavit cornu populi sui.

Hymnus omnibus sanctis ejus, filiis Israel, populo appropinquanti sibi. Alleluia.

Argumentum. — Evocantur res creatæ universe ad celebrandas Dei laudes. Ita autem eum hoc carmen vates distribuit, ut strophæ prima (vers. 1-6) ea quæ in cœlo sunt, secunda (vers. 7-12) quæ in terra, coaspellet, et omnes ordines, etates et conditiones hominum. Clausula vero (vers. 13-14) celebrat benedicta collata populo Israelitico, qui Deum præ omnibus hac de causa laudare debeat.

1. Laudate Jovam.

Laudate Jovam de cœlis (vos cœlites),
laudate eum in excelsis.

V. s. n. — Alleluia.

Laudate Dominum de cœlis: laudate eum in excelsis.

Laudate eum, omnes angeli ejus: laudate eum, omnes exercitus ejus.

Laudate eum, sol et luna, laudate eum, omnes stellæ luminis.

Laudate eum, cœli cœlorum, et aquæ, quæ super cœlos sunt,

Laudent nomen Domini: quoniam ipse mandavit [h. *præcepit*] et creata sunt.

Statuit ea in sæculum [h. *æternum*], et in æternum [h. *sæculum*], præceptum dedit, et non præteribit.

Laudate Dominum de terra: dracones et omnes abyssi.

Ignis, et grando, nix, et glacies: ventus, turbo, quæ faciunt sermonem ejus.

Montes et omnes colles: lignum fructiferum et universæ cœdri.

Bestiæ, et universa jumenta, reptilia et aves volantes.

Reges terræ et omnes populi: principes et universi judices terræ.

Juvenes et virginæ: senes cum pueris laudent nomen Domini.

Quoniam sublime nomen ejus solius: gloria ejus in cœlo et in terra.

Et exaltavit cornu populi sui: laus omnibus sanctis [h. *miseri cordibus*] ejus, filiis Israel populo appropinquanti [h. *propinquo*] sibi. Alleluia.

2. Laudate eum, omnes angeli ejus;
laudate eum, omnes exercitus ejus.

3. Laudate eum, sol et luna;
laudate eum, omnes stellæ lucis (lucentes).

4. Laudate eum, cœli cœlorum,
et aquæ, quæ estis super cœlis (i. e. nubes).

5. Laudent nomen Jovæ,
nam is jussit, et creata sunt.

6. Et stare fecit ea in sempiternum, in perpetuum;
statutum (certum ordinem) dedit, nec præterit (ille ordo).

7. Laudate Jovam de terra (vos naturæ terrestres),
cete (belluæ marinæ) et omnes abyssi;

8. Ignis (fulgur), et grando, nix et vapores (nebulæ),
spiritus procellæ, quæ faciunt verbum ejus;

9. Montes et omnes colles,
arboreæ frugiferæ et omnes cœdri;

10. Feræ et omnes pecudes,
reptilia et aves volucres (pennatæ);

11. Reges terræ et omnes nationes,
principes et omnes judices terræ;

12. Juvenes atque virginæ,
senes cum pueris,

13. Laudent nomen Jovæ,
nam excelsum est nomen ejus solum,
majestas (vel *laus*) ejus *excelsa* super terram et cœlos.

14. Et effert cornu populo suo,
laudem omnibus piis (cultoribus) suis,
filiis Israelis, populo propinquo suo (sibi).
Laudate Jovam.

NOTE.

Vers. 4. *Cœli cœlorum*, i. e. summi, Maurer ampliori sensu locutionem accipit: i. e. ait, omnia cœlorum spatia, utul vasta et infinita: cf. *Deuter.* x, 14; *I Reg.* viii, 27; *II Chron.* ii, 5. — Vers. 6. *Nec præterit*, i. e. perit. Nonnulli, *nec migrant* res creatæ hunc ordinem; sed ita difficultatem creat singularis, Magis placeret, qui verteret, *nec migrant* Deus hunc ordinem. — Vers. 14. *Effert*, nuper extulit potentiam populi sui, honoremque Israelitarum tibi sacerorum: ita Hengstenberg. Alius, *et quia erexit... laus sit* in ore omnibus, etc.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS CXLVIII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia.

Tres postremi Psalmi, qui habent in titulo *Alleluia*, invitant omnes res creatas ad laudandum Creatorem; et quidem in Psalmo cxlviii enumerantur ordine res omnes creatæ, et quasi vocantur ad chorum, ut suo modo omnes

canant; in Psalmo sequenti injungitur hominibus, ut si potissimum Deum laudent, qui plura et majora beneficia receperunt; in postremo mandatur isdem hominibus, ut non solum Deum laudent, sed et per omne genus instrumentorum musicorum laudent.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1. 1. LAUDATE DOMINUM DE CÆLIS, LAUDATE EUM IN EXCELSIS.

Vers. 2. 2. LAUDATE EUM, OMNES ANGELI EJUS: LAUDATE EUM, OMNES VIRTUTES EJUS.

Primo loco invitatur angeli, qui in summo cœlo, tanquam in ipsa regis æterni aula resident. Porro vox illa, *laudate*, non est imperantis, neque proprie exhortantis, quasi angeli desint officio suo; sed est invitantis per affectum, complacentis et optantis, quasi dicat Propheta, Dei amore vehementer accessus: Utinam omnes res create Creatorem laudent! et vos angeli, qui primi estis in ordine rerum creaturarum, pergite, ut facitis, laudare Dominum. Illud, *de cœlis*, significat locum, ubi angeli degunt, ut sensus sit: Laudate Dominum de habitaculo vestro cœlesti, vos omnes qui estis in cœlo. Idem vero repetitur cum additur: «Laudate eum in excelsis.» Deinde clarius explicatur, qui sint qui habitant in excelsis, cum dicitur: «Laudate eum, omnes angeli ejus;» et idem aliis verbis repetitur, cum additur: «Laudate eum, omnes virtutes ejus,» id est, omnis exercitus ejus, ut habetur in hebræo. Per *virtutes Dei*, sive exercitum et militiam Dei, intelligi debere angelos, non solem, et lunam, et stellas, ut aliqui volunt, perspicuum est, primo, ex consuetudine Davidis, qui frequentissime idem repetit aliis verbis; secundo, ex Patribus, qui hunc locum exponunt, ac præsertim ex Chrysostomo, qui *virtutes* hoc loco dicit esse Cherubim et Seraphim, et ceteros angelos; tertio ex cap. II *Lucæ*, ubi angeli dicuntur «multitudo militiæ cœlestis;» quarto ex *Psalm. cxi*, ubi clarius angeli dicuntur «virtutes Dei,» et «ministri qui faciunt verbum ejus.»

Vers. 3. 3. LAUDATE EUM, SOL ET LUNA: LAUDATE EUM, OMNES STELLE ET LUMEN.

Vers. 4. 4. LAUDATE EUM, CÆLI CÆLORUM; ET AQVÆ OMNES QUÆ SUPER CÆLOS SUNT, LAUDENT NOMEN DOMINI.

Ab angelis, qui mente et intelligentia præditi Deum proprie laudant, descendit ad corpora cœlestia, quæ non laudant mente, vel intelligentia quæ caret, sed laudant magnitudine, velocitate, efficacia, splendore et pulchritudine admirabili quomodo omne opus egregium, opificem laudare dicitur. A primo nominato solem, qui omnium consensu princeps est luminum reliquorum; deinde addit lunam, quæ vel absolute, ut Patres velle videntur, præsertim S. Augustinus lib. II *De Gen. cap. xvi*; vel certe quoad apparentiam et effeciam in corpora inferiora, major est omnibus

aliis stellis; postea adjungit stellas ceteras; postremo subjungit lumen, per quod intelligimus lumen a sole, luna et stellis diffusum in corpora inferiora, ac potissimum in aerem, unde nos omnes mirifice recreat. His enumeratis, quæ continentur in cœlo, transit ad ipsum cœlum, et vocat *cœlos cœlorum*, id est, cœlos superiores, quibus subjecti sunt cœli inferiores, in quibus nubes crescunt, et aves volant; unde in Scripturis legimus, *nubes cœli*, et *volucres cœli*. His cœlis superioribus adjungit aquas, quæ super cœlos sunt, ut nihil omnino sit in parte mundi superiore, ejus non meminerit. Porro de aquis istis aliqua videntur extra controversiam esse debere, alia disputationi hominum permittuntur. Primo, certum esse debet aquas esse corporales, non spirituales, in quo errasse Origenem convincit S. Epiphanius in epist. ad Joannem Episcopum Hierosolymæ, quam S. Hieronymus latinam fecit, nec non Basilium et Ambrosium, *De Opere sex dierum*. Secundo, esse super cœlum æthereum, non ut quidam voluerunt, in cœlo aereo: nam hoc loco indicat Propheta, eas esse super cœlos cœlorum, quia cum dixisset: «Laudate eum, cœli cœlorum,» mox adjungit: «Et aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, illos videlicet quos immediate nominaverat «cœlos cœlorum,» et in *Psalm. cxi*, de cœlo eodem loquens Propheta dicit: «Extendens cœlum sicut pellem, qui tegis aquis superiora ejus;» et aperte in cap. I *Gen.* ponit Moses aquas super firmamentum, in quo firmamento paulo post stellas posuit. Et apertissime in hymno trium puerorum, *Daniel. cap. iii*, enumerantur ordine omnia opera Domini; et primo loco ponuntur angeli, deinde cœli et aquæ quæ super cœlos sunt, postea sol et luna, et stellæ, et cœtera inferiora; atque hæc est sententia veterum Patrum, ut notavimus in *Psalm. cxi*, 3. Tertio, esse aquas incorruptibiles et sempiternas: nam de his quæ hucusque numerata sunt, dicitur in sequenti versiculo: «Statuit ea in æternum, et in sæculum sæculi.»

5. QUIA IPSE DIXIT, ET FACTA SUNT; IPSE MANDAVIT, ET CREATA SUNT.

6. STATUIT EA IN ÆTERNUM, ET IN SÆCULUM SÆCULI; PRÆCEPTUM POSUIT, ET NON PRÆFEREBIT.

Hæc est ratio cur omnia, quæ hæcenus nominata sunt, Deum laudare debeant, quoniam ab illo facta sunt, et in æternum incorrupta permanent; et quod est admirabilis, non magno labore, nec multo tempore, sed verbo, atque imperio fecit ut essent, et in æternum essent. Ipse dixit: «Fiat lux, et facta est lux.» Ipse mandavit rei non existentis, ut existeret, et mox obediens

cepit existere, quæ antea nihil erat. «Statuit ea in æternum, et in sæculum sæculi,» id est, constituit ut semper maneat, et non ad morem inferiorum corporum orientur, et occidant. «Præceptum posuit,» id est, decretum de hac re fecit Deus, «et non præferibit,» id est, et hoc decretum non præteribit, non abibit in auras, sed manebit, et manens res ipsas conservabit, ut nec ipsæ prætereant. Per hoc præceptum intelligitur natura in corruptibilibus, quam Deus angelis et cœlestibus corporibus in creatione attribuit. Potest etiam per præceptum posita intelligi præceptum datum rebus cœlestibus, id est angelis, ut semper Deum laudent; soli, et lunæ, et stellis, ut circumuando et illustrando serviant humano generi: quod præceptum «non præteribit,» id est, ut exponit S. Hilarius, non irritum erit, ut revera non irritum fuisse experimento didicimus. Euthymius legit, *non præteribunt*; sed codices hebraici, græci et latini omnes, quos videre potui, habent *non præteribit*.

Vers. 7. 7. LAUDATE DOMINUM DE TERRA, DRACONES ET OMNES ABYSSI.

Transit nunc ad elementa corruptibilia, et mundum inferiorem, ubi sunt terra, aqua, et aer, et animalia terrestria, aquatica et volatilia; nec non tonitrua, fulmina, grandines, venti, et alia id genus. Ex quo apertissime refelluntur manichei, qui res istas inferiores non a Deo bono, sed a malo quodam principio conditas fabulabantur. «Laudate, inquit, Dominum de terra;» dixerat: «Laudate Dominum de cœlis;» nunc dicit: «Laudate Dominum de terra,» quoniam Dominus «in principio creavit cœlum et terram;» et sicut ad cœlum, quod est sedes angelorum, omnia superiora revocavit: sic ad terram, quæ est sedes hominum, omnia inferiora revocare voluit. Hæc videlicet est causa, cur non primo loco nominaverit ignem, aut aerem, aut aquam, quoniam terra est altera pars mundi, et homini habitatori terræ cetera omnia, sive ignis, sive aer, sive aqua deserviunt. Sed posteaquam dixit: «Laudate Dominum de terra,» id est, omnia, quæ estis in terra, vel pertinetis ad terram, incipit particularia numerare, et primo loco meminit aquarum et piscium, quæ sunt in locis terræ declivioribus; nam per *dracones* intelliguntur hoc loco magni pisces, et per *abyssos* intelliguntur aquarum profunda, in quibus pisces habitant: ita S. Joannes Chrysostomus, qui id probat ex *Ps. cxi*: «Draco iste, quem formasti ad illudendum ei,» id est, mari; et *Ps. lxxiii*: «Contribulasti capita draconum in aquis.»

Vers. 8. 8. IGNIS, GRANDIO, NIX, GLACIES, SPIRITUS PROCELLARUM, QUÆ FACIUNT VERBUM EJUS.

Ab aquarum abisso transit ad aerem, ubi inveniuntur ignes, id est, fulgura, fulmina, coruscationes; item grandio, nix, glacies; item spiritus procellarum, id est, venti vehementes, qui tempestates excitant, et ingentes pluvias secum ferunt,

quæ omnia «faciunt verbum ejus,» id est, obediunt præcepto ejus; quod postremum addi voluit Spiritus Sanctus, ne manicheus aliquis, aut atheus suspicaretur, vel hæc mala esse, quod sæpe magnas calamitates hominibus inducant; vel casu fieri, ut fulmine quis percellatur, ut grandio vineas urat, ut vi procellarum navigia pereant. Deus igitur utitur his rebus, ut instrumentis justitiæ, vel misericordiæ suæ, ad malos puniendos, vel bonos admonendos, ac per hoc non casu eveniunt, neque res male dici debent, sed bonæ, cum bono Deo servantur.

9. MONTES ET OMNES COLLES, LIGNA FRUCTIFERA Vers. 9. ET OMNES CEDRI.

10. BESTIÆ ET UNIVERSA PECORA, SERPENTES Vers. 10. ET VOLUCRES PENNATÆ.

Nunc tandem ab aere ad terram revertitur, et enumerat primo partes ipsius terræ eminentiores, *montes et colles*, ex quibus subintelligitur campi patentes et valles: neque enim montes et colles sine campis et vallibus esse possunt. Deinde transit ad ea quæ nascuntur ex terra, et primo nominat ligna fructifera, deinde infuclifera, quales imprimis sunt *cedri*, quæ tamen ad edificandas domos et navas necessariæ sunt. Postea convertit orationem ad animalia, quæ terram inhabitant, et ipsa genera breviter attingit, bestias sylvestres, jumenta et pecora domestica, serpentes, qui per terram repunt, et aves, quæ per aerem volant. Atque ista omnia ad Deum laudandum provocat, non quod ista Deum noverint cogitare, nedum laudare, sed ut homines considerantes utilitatem, quæ ex illis capitur, Deum laudent eique debitas gratias agant. At, inquit, quæ utilitas ex agrestibus feris, ex serpentibus, leonibus, muscis et culicibus capitur? Magna omnino utilitas ex animalibus illis capitur, quæ nobis vel terrorem incutunt, quales sunt leones et serpentes; vel molestiam adferunt, quales sunt culices et muscæ. Nam erudiunt nos ad humilitatem, dum in memoriam nobis revocant inobedientiam et superbiam parentum primorum in nos generatione transfusam, ob quam imperium in animalia magna ex parte perdidimus.

11. REGES TERRÆ ET OMNES POPULI, PRINCIPES Vers. 11. ET OMNES JUDICES TERRÆ.

12. JUVENES ET VIRGINES, SENES CUM JUNIORIBUS, LAUDENT NOMEN DOMINI, QUIA EXALTATUM EST NOMEN EJUS SOLIUS.

Postremo genus humanum citat ad laudes Dei, atque ut omnes homines comprehendat, tres differentias hominum enumerat, potestatis, sexus et ætatis. «Reges, inquit, et populi,» id est, qui imperant et qui parent; et quoniam qui imperant, non sunt ejusdem ordinis, sed aliis aliis præsent, addit: «Principes,» supremi videlicet, «et omnes judices,» qui a principibus auctori-

Contra manicheos athecos doctrina.

Imperium in animalia cur magna ex parte perdidit ho-mines?

Orientis error.

Contra-versia circa aquas.

Vers. 5.

Vers. 6.

Vers. 8.

tatem habent, atque hæc est differentia potestatis. « Juvenes et virgines, » id est, viri et feminae, quod pertinet ad differentiam sexus; « senes cum junioribus, » quæ est differentia ætatis. Omnes igitur sive principes, sive privati, sive viri, sive feminae, sive senes, sive adolescentes, laudent nomen Domini, quoniam « exaltatum est nomen ejus solius, » id est, quoniam non est aliud nomen vere sublime et omni laude dignum, nisi Dei nomen. Res enim create quamvis magnæ, si ad magnitudinem Dei comparentur, nihil sunt, et quiddam magnitudinis et excellentiæ habent, ab illo habent, qui solus altissimus jure nominatur, et est.

Vers. 13. 13. CONFESSIO EJUS SUPER CÆLUM ET TERRAM, ET EXALTAVIT CORNU POPULI SUI.

Reddit rationem cur dixerit: « Exaltatum est nomen ejus solius, » quoniam, inquit, « confessio ejus super cælum et terram, » id est, quia omnia quæ in cælo, et quæ in terra sunt, confitentur laudes ejus: ita pleni sunt cæli et terra gloria ejus; vel, ut ait Habacuc: « Operuit cælos gloria ejus, et laudis ejus plena est terra; » ideo « exaltatum est nomen ejus solius, et exaltavit cornu populi sui, » id est, ipse per se solus sublimis, et excelsus, exaltavit potentiam et gloriam populi sui Israel, quia elegit eum sibi in populum peculiarem, deditque illi divinas leges proprio digito scriptas, ac singulari providentiâ curam illius gerit.

Vers. 14. 14. HYMNUS OMNIBUS SANCTIS EJUS, FILIIS ISRAEL; POPULO APPROPINQUANTI SIBI.

Hæc est conclusio Psalmi, quasi dicat: Igitur hymnus Deo canendus præcipue convenit omnibus sanctis ejus, id est, omnibus Deo dicatis et consecratis, filiis Israel videlicet, qui populus est

præter cæteros omnes Deo ipsi propinquans vera cognitione, et fide, et vero cultu, et adoratione, vera filiali fiducia, et dilectione. Sed rectissime admonet S. Augustinus, hæc non dici de filiis Israel secundum carnem, sed de filiis Israel secundum spiritum, siquidem filii Israel secundum carnem dura cervicæ cum essent, Deo non propinquabant. Sic enim loquitur S. Protomartyr Stephanus Act. vii: « Vos semper Spiritui sancto resististis, sicut patres vestri, ita et vos; quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? et occiderunt eos, qui prænuñtiabant de adventu justî, cujus vos nunc proditores et homicidæ fuistis; » Apostolus autem ad Roman. ix demonstrat, qui sint veri filii Israel appropinquantes Domino, cum ait: « Non omnes qui ex Israel, hi sunt Israelitæ; neque qui semen Abrahæ, omnes filii; sed in Isaac vocabitur tibi semen, » id est, non qui filii carnis, hi filii Dei, sed qui filii sunt promissionis æstimantur in semine; et ad Rom. iv, scribit, eos ad filios Abrahæ pertinere, qui sectantur vestigia fidei patris nostri Abrahæ, sive ex circumcissione, sive ex præputio sint. Neque enim excludere debemus omnes Israelitas secundum carnem: alioqui etiam Prophetas et Apostolos excluderemus; sed eos tantum excludimus, qui solum secundum carnem Israelitæ sunt, et non secundum spiritum, quales erant ii de quibus loquitur S. Stephanus loco citato, et quibus Præcursor Domini dicebat: « Geminina viperarum, quis vobis demonstravit fugere a ventura ira? » et: « Nolite dicere, patrem habemus Abraham, » Luc. iii; et quibus Dominus ipse dicebat: « Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite; » et: « Vos ex patre diabolo estis, » Joan. viii. Denique tales sunt qui post abnegatum Dominum dispersi sunt inter gentes, et sine rege, sine sacerdotio, sine Deo vivunt in hoc mundo.

PSALMUS CXLIX

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. Alleluia.

Cantate Domino canticum novum; laus ejus in ecclesia sanctorum.

2. Latetur Israel in eo, qui fecit eum, et filii Sion exultent in rege suo.

3. Laudent nomen ejus in choro; in tympano et psalteriopsallant ei.

4. Quia beneplacitum est Domino in populo suo, et exaltabit mansuetos in salutem.

5. Exultabunt sancti in gloria; lætabuntur in cubilibus suis.

6. Exaltationes Dei in gutture eorum, et gladii ancipites in manibus eorum.

V. s. h. — Alleluia.

Cantate Domino canticum novum: laus ejus in congregatione sanctorum [h. misericordium].

Latetur Israel in factore suo: filii Sion exultent in rege suo.

Laudent nomen ejus in choro: in tympano, et cithara cantent [h. psallant] ei.

Quia complacet sibi Dominus in populo suo: exaltabit [h. glorificabit] mansuetos in Jesu [h. salutem].

Exultabunt sancti [h. misericordes] in gloria: laudabunt in cubilibus suis.

Exaltationes Dei in gutture eorum, et gladii ancipites in manibus eorum.

7. Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis:

8. Ad alligandos reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manicis ferreis:

9. Ut faciant in eis judicium conscriptum: gloria hæc est omnibus sanctis ejus. Alleluia.

Ad faciendam vindictam in gentibus: increpationes in populis [h. plebibus].

Ut alligent reges eorum catenis, et inclytos eorum compedibus ferreis.

Ut faciant in eis judicium conscriptum: decor est omnium sanctorum [h. omnibus misericordibus] ejus. Alleluia.

Argumentum. — Strophæ duæ: vers. 1-4, laudate Jovam, Regem nostrum; 5-9, cultores suos ab hostibus vindicturum. Certas notas auctoris aut temporis quæres frustra, nisi ad Judæos de exilio redictos referas carmen.

1. Laudate Jovam.

Canite Jovæ canticum novum, laudes ejus in cœtu piorum.

2. Gaudeat Israel de creatore suo, filii Sionis lætentur de rege suo.

3. Laudent nomen ejus chorea, tympano et harpa canant ei.

4. Nam delectatur Jova populo suo, ornât afflictos salute.

5. Exsultent pii de gloria (iis a Jova data), lætas voces tollant in cubilibus suis.

6. Elationes (celebrationes) Dei sint, in gutture eorum, et gladius utrinque acutus (Strophæ) in manu eorum:

7. Ut repetat ultionem a populis, pœnas a nationibus;

8. Ut vinciant reges illorum catenis, et nobiles illorum compedibus ferreis;

9. Ut exsequantur in illis legem scriptam: honor hic est omnibus piis (cultoribus) ejus.

Laudate Jovam.

NOTE.

Vers. 2. *Creatoris*, hebr. יוֹדֵי, singul. — Vers. 5. *Cubilibus*, gall. *sophas*, quibus sedentes miscent sermones. — Vers. 6. Cf. *Nehem.* iv, 11, nisi de processione militari agatur. — Vers. 9. *Scriptam*, puta *Deut.* vii, de hostibus (Canaanæis) intermissione delendis. *Honor hic*, etc., i. e. hoc honori est omnibus, etc.; vel: hic honos manet omnes, etc.

RELLATIUM EXPLANATIO.

PSALMUS CXLIX.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Alleluia.

Psalmum hunc exponunt Græci de victoriis Machabeorum, alii de victoriis ipsius Davidis. Sed nescio ubi legatur vel tempore Davidis, vel tempore Machabeorum fuisse ab Hebræis alligatos reges nationum in compedibus. Alii mystice exponunt omnia de victoria spirituali Ecclesiæ adversus infideles. Quas expositiones ut non rejicio, ita exis-